

Vint anys sense Barbara

Imatge del disc *Amours incestueuses*

Per Miquel Pujadó

El 24 de novembre de 1997 moria a París, a seixanta-set anys d'edat, una dona anomenada Monique Serf. A molts, aquest nom no us dirà res. Però potser us resultarà més familiar el seu pseudònim artístic, Barbara.

Després d'una infantesa marcada per l'Ocupació -doblement, ja que era jueva- i pels abusos per part del seu pare -en parlarà en un llibre de memòries, *Il était un piano noir*, que apareix pòstumament-, a partir dels setze anys somnia esdevenir pianista i cantant. Comença la seva carrera a Bèlgica, on adopta el nom de Barbara, i a partir del 1956, de tornada a París, actua a diversos cabarets de la *rive gauche* (La Rose Rouge, Chez Moineau). Però el local que marcarà la seva història serà el mític L'Écluse, davant del Sena, a dues passes del boulevard Saint Michel. De fet, declararà sovint: "No m'han fet les dues mil persones que omplen l'Olympia, sinó les trenta o quaranta que venien a veure'm cantar cada nit a l'Écluse". Hi actua a partir del 1958, i és allà que comença a ser coneguda com "la cantant de mitjanit", alhora que desenvolupa el seu estil vocal inimitable i una presència escènica sofisticada i no exempta d'un cert misteri. En aquella època canta temes d'altres autors (cançons d'inici de segle, del seu amic Georges Moustaki -que encara és molt lluny de ser conegut com a cantant-, de Brassens i Brel -els dedica sengles discos LP de 25 cm-), i el dia que presenta en públic la seva primera cançó pròpia ("Dis, quand reviendras-tu") ho fa sense gosar confessar que n'és l'autora. A partir d'aquell moment desenvolupa uns textos que oscil·len entre el patetisme i l'humor, i un estil compositiu característic on són molt freqüents els canvis sobtats de tonalitat, gairebé una marca de la casa.

El gran pas cap al gran públic el fa el 1964, quan canta durant un mes a la famosa sala Bobino fent-se càrrec de la primera part de l'espectacle de Georges Brassens. La seva personalitat sedueix tant el públic

com la crítica i, uns mesos més tard, el seu primer àlbum de temes propis (*Barbara chante Barbara*) esdevé un enorme èxit i guanya el premi de l'Acadèmia Charles Cros. Val a dir que conté un grapat d'obres mestres: "À mourir pour mourir", "Sans bagages", "Pierre"... i sobretot "Nantes", corprenedora evocació de la crida que el seu pare, moribund, havia fet des de Bretanya per tal de retrobar-la i reconciliar-se amb ella, cita a la qual la cantant va arribar massa tard.

A partir d'aquell moment, Barbara segueix una carrera intensíssima marcada per la seva especial interrelació amb el públic -un públic que l'adora d'una manera que de vegades pot semblar exagerada- i amb els teatres on actua, teatres que necessita "respirar" i conèixer hores abans de cada concert i als quals, a partir d'un determinat moment, desplaça el seu balancí, des d'on canta algunes de les seves cançons quan deixa el piano i no es desplaça per l'escenari. La seva concepció del recital com un acte d'amor irrepetible, sempre renovat, fa que doni més importància als enregistraments en públic que no pas als realitzats en estudi. Al llarg dels anys va creant cançons que esdevindran indispensables en les seves actuacions: "Göttingen" -una crida a la reconciliació, però no pas a l'oblit, entre francesos i alemanys-, el superb cant d'amor al públic "Ma plus belle histoire chanson d'amour, c'est vous" -que més tard inspiraria Lluís Llach a l'hora d'escriure "T'estimo" (o "Amor particular")-, "Le mal de vivre", l'extraordinària i alhora hermètica "L'aigle noir", la desesperada "Le soleil noir", "Marienbad"... Amb Georges Moustaki canta "La dame brune", i tots dos musiquen, cadascú a la seva manera, el text de Barbara "La ligne droite". En Moustaki em va dir, pocs anys abans de morir, que la seva relació amb Barbara era de complicitat extrema, com si fossin "*dos amants incestuosos*". De fet, fou Barbara qui convencé Moustaki perquè donés cançons a Serge Reggiani, actor en hores baixes a qui la cantant va convèncer perquè provés sort en el món de la Cançó: cançons com "Ma liberté" i "Ma solitude" van ser conegudes abans interpretades per Reggiani que no pas en la veu del seu autor.

CD *Une femme qui chante*, integral de cançons

Tot i que per a Barbara la cançó és el seu motiu d'existir, al llarg de la seva vida experimenta amb altres disciplines: la dansa amb Maurice Béjart, el cinema amb el seu estimat amic Jacques Brel (coprotagonitza amb ell l'any 1973 la pel·lícula, *Franz*, dirigida pel cantant belga), l'espectacle teatral amb cançons (*Madame*, on interpreta la mestressa d'un bordell -Barbara sent una fascinació per la prostitució com a ofici, i ho demostra, tot desdramatitzant-la, en cançons com "Hop là!"-)... La seva darrera experiència teatral tindrà lloc el 1986, i serà compartida amb Gérard Depardieu. Es tracta de *Lily Passion*, la història d'un assassí que només mata a les ciutats on actua la cantant que dona nom a l'espectacle.

A partir de la dècada dels vuitanta, la veu de Barbara es trenca, perd la seva qualitat cristal·lina, però el públic continua sentint per ella una veneració sense límits, fins i tot quan l'any 1993 ha d'interrompre les seves actuacions al Châtelet i prendre la dolorosa decisió de no pujar mai més a un escenari. Viu a partir de llavors pràcticament reclosa a la seva casa de Précy. Encara, però, tindrà temps de publicar un darrer àlbum d'estudi un any abans de la seva mort.

A Catalunya, la cançó més coneguda de Barbara es, sens dubte, "L'àguila negra", versionada per Delfí Abella i enregistrada per Maria del Mar Bonet a l'inici de la seva carrera. Tanmateix, qui ha enregistrat més adaptacions al català de la *chanteuse de minuit* ha estat Guillermina Motta: "Morir per morir", "Nantes", "El dia que vindràs", "Els bufons", "El sol negre", "Digue'm quan tornaràs", "No ho sé dir", "La soledat"... i "El mal de viure", que vaig adaptar per al seu darrer CD, *Intim* (1999). Lluís Llach, en el CD que va publicar poc abans del seu comiat dels escenaris (2007) va incorporar una versió de "Perlimpinpin", rebatejada "Contra qui, fins quan i per què". Els qui vulgueu conèixer l'obra original de Barbara, teniu a l'abast una magnífica integral de 19 CD (*Une femme qui chante*) que inclou també curiositats com la seva lectura de les *Cartes a un jove poeta* de Rilke i l'únic àlbum que va registrar en alemany.